

בס"ד, כ"ח חשוון התשפ"ו

זבחים ס"ו – הבדלה, שינויים ומעילה בקורבנות העוף

שאלות:

1. רונן פתח בור בכביש, ואמר שמדין תורה זה רק המלצה לכסות אותו, הוא צודק?

סיום הדין על הבדלה בחטאת העוף

הגמרא מסיימת את הדין מהדף הקודם. ראינו ש**רבי ירמיה** הביא מסורת שלפיה **רבי אלעזר ברבי שמעון** סובר שמותר להבדיל בחטאת העוף, והפסוק "**לא יבדיל**" מתפרש כ"לא צריך להבדיל".

- **רב אחא**, בנו של **רבא**, מקשה ל**רב אשי**: אם "**לא יבדיל**" פירושו "לא צריך להבדיל", אז גם בפסוק לגבי בור, "**ולא יכסנו**", נגיד שהכוונה היא "לא חייבים לכסות"?
 - הגמרא דוחה את ההשוואה. במקרה של הבור, הפסוק הבא, "**בעל הבור ישלם**", מטיל על בעל הבור אחריות, ומכאן ברור שמוטלת עליו חובה לכסות. לעומת זאת, בקורבנות עוף, יש לימוד מיוחד.
 - **שיטת הלימוד של רבי אלעזר ברבי שמעון** (רש"י): הוא לא לומד את חובת ההבדלה בעולה מההיקש "ומלק והקטיר" (כמו שלמדנו הראש לבד והגוף לבד), אלא מהמילה "**וְהִקְרִיבוּ**" (דווקא הוא). המילה הזו באה לחלק ולומר שדווקא את **עולת העוף** מקריבים באופן מסוים, השונה מחטאת העוף. לאור זה, יש להבין את הפסוק "**לא יבדיל**" בחטאת כ"לא צריך להבדיל". כי אם היינו מפרשים את זה כאיסור להבדיל, הלימוד מ"וְהִקְרִיבוּ" היה רק שבעולה **מותר** להבדיל, ולא שזו חובה. לכן חייבים לומר שבחטאת זה רק המלצה, ואז החילוק בין הקורבנות הוא, שבעולה – זו **חובה**.
 - **מיצוי דם הגוף בעולה**: הגמרא מביאה ברייתא שמבהירה את הדין מהמשנה הקודמת, שאם מיצה את דם הגוף ולא את דם הראש – העולה כשרה, אבל להפך – פסולה. **רבינא** מסביר שהסיבה לזה היא סברה: רוב הדם נמצא בגוף, ולכן מיצוי דם הגוף הוא העיקר.
2. יוני הטבח הכין בטעות מנת בקר במקום מנת טופו, אבל ביצע את זה במטבח של הטופו ולשם מנת טופו. האם המנה פרווה?

משנה: מקרים של שינוי בקורבנות העוף

המשנה החדשה מציגה סדרה של מקרים שבהם נעשה שינוי במקום, במעשה או בשם של קורבנות העוף.

- **חטאת העוף (שמקומה למטה):**
 - אם נעשתה למטה, כמעשה חטאת ולשם חטאת – **כשירה** זו חטאת כהלכתה.
 - כל שינוי אחר (לשם עולה, כמעשה עולה) – **פסולה**.
 - אם נעשתה למעלה (שינוי מקום) – **פסולה בכל מקרה** (גם לשם חטאת).
- **עולת העוף (שמקומה למעלה):**
 - אם נעשתה למעלה, כמעשה עולה ולשם עולה – **כשירה** זו עולה כהלכתה.

להארות: dafspoiler@gmail.com

- אם נעשתה לשם חטאת – **כשירה**, אבל היא לא עלתה לבעלים.
- אם נעשתה כמעשה חטאת (בין אם לשם עולה ובין אם לשם חטאת) – **פסולה**.
- אם נעשתה למטה (שינוי מקום) – **פסולה בכל מקרה** (גם לשם עולה).

3. מאיר כהן התבלבל ולא היזה מדם חטאת העוף אבל הוא מיצה אותו על המזבח, הקרבן כשר?

הגמרא: באיזה שינוי מדובר במשנה?

הגמרא מנסה לברר לאיזה "שינוי" מתכוונת המשנה כשהיא אומרת "כמעשה עולה" או "כמעשה חטאת".

○ **בחטאת העוף:** מהו השינוי שהופך אותה ל"מעשה עולה"?

- **אפשרות א' (מליקה):** השינוי הוא **במליקה** (הבדלת הראש) ואז יוצא שגם המשנה הזו בדומה למשנה הקודמת היא שלא כדעת **רבי אלעזר ברבי שמעון**, שסובר שמותר להבדיל בחטאת העוף.
- **אפשרות ב' (הזאה):** השינוי הוא **בהזאה** (כלומר, הוא ויתר על ההזאה ורק מיצה את הדם, כמו בעולה). הגמרא מנסה להביא ראיה לזה מהסיפא של המשנה, שם הפסול הוא בגלל שינוי מקום. כיוון שמליקה כשרה בכל מקום, בהכרח מדובר שם בשינוי מקום של ההזאה. אם ככה, מסתבר שגם ברישא מדובר בשינוי בהזאה. אבל, הגמרא דוחה את ההוכחה הזו, כי ייתכן שכל חלק במשנה עוסק בשינוי אחר.

○ **בעולת העוף:** מהו השינוי שהופך אותה ל"מעשה חטאת"?

- **אפשרות א' (מליקה):** השינוי הוא **במליקה** (הוא לא הבדיל את הראש). הגמרא שואלת: אם ככה, איך ייתכן שהמשנה הבאה אומרת שבכל המקרים הפסולים שבמשנתנו יש מעילה, והרי **רבי יהושע** (במשנה הבאה) סובר שבמקרה הספציפי הזה אין מעילה? (לדעתו, כיוון שעשה מעשה חטאת – מליקה בסימן אחד – במקום חטאת - למטה ולשם חטאת, הקורבן מיידיית "נמשך" כלומר הפך להיות חטאת, ולכן אין בו מעילה מרגע שיש בו היתר אכילה לכהנים, וכמובן שלא עלה לבעלים לשם חובה).
- **אפשרות ב' (מיצוי):** אם ככה, חייבים לומר שהשינוי הוא **במיצוי** (היזה במקום למצות). במקרה הזה, גם **רבי יהושע** מודה שיש מעילה, כי המליקה נעשתה כדין עולה.
- **הגמרא מקשה** אם ככה, המשנה בנויה בצורה לא עקבית: בחטאת העוף, השינוי הוא **במליקה**; בעולת העוף, השינוי הוא **במיצוי**; ובמחלוקת **רבי אליעזר ורבי יהושע** במשנה הבאה, שוב חוזרים לדון בשינוי **במליקה**.
- **מסקנת הגמרא:** למרות הקושי, הגמרא מגיעה למסקנה שהמשנה אכן בנויה בצורה לא אחידה: הרישא והסיפא (העוסקים בחטאת ובמחלוקת התנאים) עוסקים בשינוי **במליקה**, אבל המציעתא (בעולה) עוסקת בשינוי **במיצוי**.

4. חיים כהן אכל בטעות חטאת העוף שנמלקה ולא היזו את הדם שלה, האם הוא טמא בנבלה?

משנה: דיני מעילה וטומאה בקורבנות עוף פסולים

המשנה החדשה דנה במעמד הקורבנות הפסולים מהמשנה הקודמת.

- **טומאת נבלה:** אף אחד מהקורבנות הפסולים האלה הוא לא מטמא טומאת נבלה באכילה בבית הבליעה כמו בנבלת עוף טהור, כי שהמליקה נחשבת כמעשה שחיטה שמוציא אותם מכלל נבלה.
 - **מעילה:** יש בהם דין מעילה, כיוון שהם נפסלו ואין להם היתר אכילה לכהנים.
 - **החריג:** חטאת העוף שנעשתה כהלכתה (למטה, כמעשה חטאת, לשם חטאת) – אין בה מעילה, כי היא מותרת באכילה לכהנים.
 - **מחלוקת רבי אליעזר ורבי יהושע:** המקרה הנידון הוא עולת העוף שנעשתה למטה, כמעשה חטאת, ולשם חטאת.
 - **רבי אליעזר:** יש בה מעילה. הוא טוען בקל וחומר: אם חטאת (שבדרך כלל אין בה מעילה, כשנעשתה לשמה) מקבלת דין מעילה כשמשנים אותה לשם עולה (שיש בה מעילה), קל וחומר שעולה (שתמיד יש בה מעילה אפילו לשמה) תישאר עם דין מעילה גם אם שינו אותה לשם חטאת (שאין בה מעילה).
 - **רבי יהושע:** אין בה מעילה. הוא דוחה את הקל וחומר: הסיבה שחטאת מקבלת דין מעילה היא כי שינו אותה "לדבר שיש בו מעילה". אבל כאן, שינו את העולה "לדבר שאין בו מעילה", ולכן היא מאבדת את דין המעילה שלה. (למעשה אחרי שחיטת סימן אחד היא הפכה להיות חטאת כשרה)
- והמשנה והגמרא ימשיכו לדון במחלוקת הזו בדף הבא.